

PORTRÄTT | AQELAH

Aqelah, är 19 år och bor i en liten by utanför Balkh, centralort i provinsen med samma namn. Hon går i femte klass och tycker så mycket om att gå i skolan att hon själv vill bli lärare en dag.

Som liten flicka drabbades Aqelah av polio och som så många andra barn i Afghanistan fick hon men för livet – hon blev delvis förlamad i sina ben. De andra barnen retade henne för att hon tvingades gå med kryckor. Till slut orkade hon inte längre och slutade skolan.

Hennes mamma övertalade henne att fortsätta och efter hon avslutat en läskurs kunde hon börja i femte klass. Skolan ligger långt hemifrån så Aqelah bor hos sin moster, som bor mycket närmare, under veckorna.

För två år sedan gick hon en skräddarutbildning i Svenska Afghanistankommitténs regi. Efter avslutad utbildning tog hon ett lån och köpte sig en egen symaskin. Idag kan Aqelah bidra till hushållskassan med 1 000 Afs i månaden (cirka 140 kronor).

– Jag gillar att sy, men skolan är viktigare, säger Aqelah där hon sitter vid sin symaskin omgiven av stora färgsprakande tygstycken. •

Svenska Afghanistankommitténs arbete för människor med funktionsnedsättning förändrar livet för de allra mest utsatta. Börje Almquist har träffat Ayatullah, Rahima, Noor Agha och Khair Mohammad.

Ayatullah

Till för ett par år sedan såg framtiden dystert ut för 25-årige Ayatullah. Han hade inget jobb och hade svårt att gå efter en polioskada i 1-årsåldern. Hoppet om ett värdigt liv hade grusats flera gånger. Sedan kom vändpunkten. För två år sedan fick en av SAKs RAD-medarbetare kontakt med honom och hans familj. Ayatullah erbjöds fysioterapi och benskenor, så att han skulle kunna gå normalt. Det nappade han och hans familj på.

– I början av 1990-talet blev jag lovad vård i Tyskland genom en tysk biståndsorganisation som hade en klinik i Kabul. Dagen innan jag skulle resa till Tyskland för behandling utbröt hårda strider mellan olika miliser och den utländska personalen evakuerades och jag fick ingen vård, berättar Ayatullah.

Den andra besvikelsen kom när han för tio år sedan sökte vård och fick höra att han var för gammal för att det skulle vara möjligt.

När jag träffar Ayatullah är det svårt att tänka sig att han för bara några år sedan såg ut att gå en framtid utan hopp till mötes. Han ger ett självsäkert intryck, som folk brukar göra när det går bra i livet. Han är egenföretagare och driver en cykelreparationsverkstad med sin partner Habibullah i staden Mazar-e-Sharif i norra Afghanistan.

– Jag fick ett mikrolån så att vi kunde hyra den här lokalen och öppna en verkstad. Det gick så bra att när jag blev erbjuden ytterligare ett lån så tackade jag nej. Det behövdes inte, berättar Ayatullah där han står vid några cyklar som han håller på att reparera. På väggarna hänger det däck och innerslangar.

Vad gjorde du när du fick veta att det fanns ett hopp?

– Jag var inte hemma när SAKs personal träffade mina föräldrar. När jag kom hem en dag berättade de att jag skulle få vård och möjlighet att börja arbeta och få ett lån för att starta eget. Då gick jag ut och firade med te och kakor tillsammans med några kompisar. •

”Jag fick ett lån så att vi kunde hyra den här lokalen”

Ayatullah

Rahima

Ingenting har stoppat Rahima från att undervisa flickor. Inte ens när talibanerna erövrade Balkhprovinsen och stängde de statliga flickskolorna. Då undervisade hon istället flickorna i sitt hem. Men så en dag tog allting slut. När Rahima kom hem från skolan ramlade hon ihop på golvet. Hon hade fått en stroke. När hon vaknade upp var hon förlamad. Hennes aktiva liv såg ut att få ett abrupt slut vid blott 30 års ålder. Det hände sju månader innan jag träffar henne.

– Jag kunde inte stå upp och hade förlorat rörelseförmågan i armar och händer, berättar Rahima där vi sitter i familjens gästrum.

Men hon hade tur i oturen. En väninna, Sahima, som bor på samma gata arbetar som rehabiliteringsarbetare för SAKs program för människor med funktionsnedsättning.

– Sahima berättade för mig att jag kunde bli frisk igen. Jag började få fysioterapi och fick lära mig övningar som jag kunde göra själv här hemma, berättar Rahima.

Hon ställer sig försiktigt upp och börjar långsamt gå över golvet för att visa hur långt hon har kommit. Det går lite ryckigt och stapplande eftersom den högra sidan inte riktigt följer med, men det går framåt. Hennes kamp ger resultat. När hon sitter ned är han rak i ryggen och den vänstra handen fungerar normalt. Högerhandens och armens funktioner är fortfarande svårt nedsatta. Det är lite problematiskt, för hon är högerhänt. Rahima har också problem med talet. När det blir för svårt att få fram orden så skriver hon på lappar. Det vill Rahima göra nu också när det blir för svårt att forma orden. Hon letar efter papper och penna, men det tar för lång tid. När hon ska skriva ned det hon ville ha sagt så minns hon inte riktigt vad det var hon ville säga. Minnet är fortfarande inte återställt efter stroke. När jag ska ta några bilder på henne ber hon mig vänta lite. Hon plockar fram sina glasögon som hon vet döljer att hennes ansikte fortfarande är lite snett på ena sidan. Efter några bilder vill hon att vännen Sahima ska vara med på bild. När Sahima sätter sig ned lägger Rahima armen om henne. •

”Jag kunde inte stå upp och hade förlorat rörelseförmågan i armar och händer”

Rahima

Noor Agha

Noor Agha, 19, sitter i sitt rum och som vid en första anblick ser ut att tillhöra vilken tonåring som helst. Det ligger en keyboard på golvet och han sitter lutad över sin laptop. Skenet bedrar. Noor Agha har en muskelsjukdom som succesivt bryter ned musklerna och tills han var nio år kunde han bara sitta framåtlutad. Noor Agha fick fysioterapi och en gästställning att öva med.

– Innan dess brukade mamma bära ut mig till en säng i trädgården. Med hjälp av händerna kunde jag dra mig runt sängen. Jag kunde inte ta mig ut i trädgården själv, berättar Noor Agha.

På den tiden åkte föräldrarna fram och tillbaka med honom till Pakistan för att hitta en läkare som kunde hjälpa sonen.

– De gav honom bara en massa mediciner som inte hjälpte, berättar hans mamma Sultan Ghazia.

Hon är lärare och pappan är professor i kemi vid Balkhuniversitetet i Mazar-e-Sharif.

Tack vare den vård Noor Agha har fått så har han börjat gå i sina föräldrars fotspår, trots att han aldrig gått i skolan.

– Jag har haft privatundervisning här hemma. Jag lärde mig läsa koranen, matematik och läste dari (afghansk persiska). Men för fem år sedan kom jag i kontakt med en dator för första gången.

Det blev en vändpunkt i hans liv. Sedan en tid tillbaka undervisar han som volontär i datakunskap på ett av RAD:s lokala rehabiliteringscenter i staden.

– Just nu tar jag fram en studieplan i datakunskap för en klass med personer med funktionsnedsättningar. Jag har skrivit en nybörjarkurs i Word. De ska också få lära sig Excel och Mediastudio också, berättar han.

– Jag vill att min son ska göra nytta i samhället. Han är själv funktionsnedsatt och kan hjälpa andra, säger hans mamma stolt.

Men det är inte bara andra med funktionsnedsättningar som får glädje av Noor Aghas färdigheter. Han brukar spela keyboard för familjen och släktingar när de kommer på besök. Även jag får höra honom spela lite musik. Han lirar bra. •

”Innan brukade mamma bära ut mig till en säng i trädgården”

Noor Agha

Khair Mohammad

Ett halvår innan jag träffar Khair Mohammad, 25, skulle han inte ha trott mig om jag berättade det jag nu ser framför mig. Vi skulle inte ens ha träffas, för på den tiden levde Khair Mohammad helt isolerad i hemmet.

”Jag satt hemma och var deprimerad”

Khair Mohammad

– Då var jag arbetslös, satt hemma och var deprimerad och ville inte ha kontakt med andra människor, berättar han.

Idag är han en upptagen man – träffar folk dagligen – kunder i skräddarmästare Mohammad Zahirs skrädderi i basaren i Sholgaradistriktet i Balkhprovinsen i norra Afghanistan. Khair Mohammad är skräddarlärling. När vi träffas sitter han vid en trampsymaskin och syr kläder åt en kund som lämnat in tyg till skräddaren. Vändpunkten i livet kan tyckas obetydlig men när han fick ett par nya skor vände det uppåt. Ena benet är för kort och han behövde specialskor så att han kunde börja gå ordentligt. Att bara kunna gå var inte tillräckligt för att förändra Khair Mohammads liv. Han behövde ett arbete så att han kunde försörja sig. Sedan fadern dog för några år sedan har hans mamma försörjt honom.

– Hon städar och tvättar kläder åt andra och arbetar som lantarbetare när det är jordbrukssäsong, berättar Khair Mohammad.

– Det jag har kvar att lära mig är att skära till tyg. Det tror jag att jag har lärt mig inom ett år, förklarar Khair Mohammad.

Under lärlingstiden får han lärlingslön av SAK, plus lunch.

– Det har skett stora förändringar i mitt liv. Nu är jag integrerad i samhället och kan kommunicera med folk. Folk kallar mig vid mitt namn och kallar mig skräddare, berättar han stolt. Jag hoppas att jag kan fortsätta med det här hela mitt liv så att jag kan försörja min mamma. Innan jag fick kontakt med SAK var det ingen som ville ha mig som lärling.

Innan RAD-programmet expanderade till Sholgaradistriktet i början av 2009 fanns det ingen möjlighet för människor med funktionsnedsättning i distriktet att få hjälp med rehabilitering.

– När jag är fullärd så hoppas jag att Moammad Zair och jag blir kompanjoner. Annars öppnar jag eget, säger Khair Mohammad. •